

VORMSI ÕORMSÖ

Vormsi Vallavalitsus soovib kõigile päikeselist kevadet ja rõõmsaid kevadpühi!

Ülestõusmispühasid on nimetatud ka lihavõttepühadeks (paast lõppes – võis taas liha süüa) ja munadepühadeks (tibupoja koorumine sümboliseerib Kristuse väljatulekut hauakambri; muna on peetud uue, tärkava elu sümboliks). Munadepüha tava seostub veel legendiga Maarja Magdaleenast, kes läks keiser Tiberiuse juurde ja kuulutas: «Kristus on üles tõusnud!». Maarjal oli kaasas muna. Tiberius kostnud, et enne läheb muna punaseks, kui tema seda usub. Muna värvuski punaseks. Munapühade hommikul tõustakse enne päikest. Peremees või perenaine urbib magajat — lööb m agajaid kergelt urvaokstega. Urbimine toob virkust, jõudu ja tervist.

Allikas: internet

Vallavalitsuse ja Volikogu tegemistest

Robert hoiab Eesti Vabariigi sünnipäeval uhkusega oma väikese lipu kõrgel.

- Tähistati Eesti Vabariigi 95. sünnipäeva ja esimest korda heisati Külakeskuse lipumasti lisaks riigilipule ka Vormsi valla lipp.
- Vabariigi aastapäeval tunnustati valla tänukirjaga tublisid Vormsi valla kodanikke:
 - Madis Tiik** - Vormsi perearstikeskuse käivitamise ja telemeditsiini arendamise eest,
 - Sofia Joons** - Vormsi pärimuskultuuri uurimise ja säilitamise ja edasikandmise eest ning etenduse «Vormsi Perestroika» eest,
 - MTÜ Vormsi Veri** - kodanikualgatuse korras Maria Murmani hauaplatsi ja Vabaduse aasamba korrastamise ja Norby kooli mälestusmärgi rajamise eest,
 - MTÜ Rälby Külaselts** - eduka ühistegevuse ja ürituste korraldamise ning Vormsi tutvustamise eest,

- Toivo Hokkonen** - pikaajalise töö eest Vormsi Vallavolikogus ning Vormsi saarel palkmajade ehitustraditsioonide jätkamise, täiustamise ja tutvustamise eest,
- Ants Maurer ja Ain Streng** - Vormsi saarel palkmajade ehitustraditsioonide jätkamise, täiustamise ja tutvustamise eest.
- Vallavalitsus viis läbi hanked tankla operaatorteenuse osutaja leidmiseks, valla teeäärte korrastamiseks ja küttepude ostmiseks. Tankla operaatoriks valiti AS Alexela Oil, kes oli ainuke pakkuja. Teeäärte korrastamiseks laekus üks pakkumine ja pakkumise võitis FIE Riina Kaabel. Küttepude pakkumiskutsel laekus kolm pakkumist, millest üks ei kvalifitseerunud, pakkumise võitis madalama pakkumise esitanud FIE Eidi Leht.
- Vallavalitsus kooskõlastas väikehoone ehituse Diby küla Jakase katastriüksusel 90701:003:1411 ja Kersleti külas asuva Annuse kivilauda eskiisjoonised.
- Arutati võlgade sissenõudmist. Valla võlglast ei saa valla poolt antavaid soodustusi ja võlglastega ei sõlmita teenuslepinguid ega tehta muid tehinguid. Kui eelmise aasta jäätmeveo teenustasu on maksmata, siis ei saa Vormsi valla elanik järgmisel aastal volikogu poolt meie elanikele ettenähtud jäätmeveo teenustasu soodustust. On küllalt palju neid, kes ei maksa kas jäätmeveo teenustasu või

- kellel vallavalitsuse ees muid täitmata rahalisi kohustusi. Vallavalitsus otsustas tegeleda valla võlglaste küsimusega. Võlgnikele saadetakse kordusarved koos teatega, et võlad antakse sissenõudmiseks üle inkassofirmale.
- Volikogu valis hääletage 7 poolt 2 vastu vallavanemaks Meeme Veissoni. Vallavanema palgaks määrati 1020 eurot. Vormsi vallal ei ole enam ühtki sõiduauto. Sotsiaaltöötaja sõidab Sotsiaalministeeriumi poolt vallale kasutada antud elektrautoga. Teised valla töötajad ja asutuste juhid kasutavad vajadusel ametisõidudeks isiklikku sõiduauto, mille kasutamine kompenseeritakse vabariigi valitsuse poolt kehtestatud korras. Volikogu otsustas maksta vallavanemale kompensatsiooni isikliku sõiduauto kasutamise eest, kilomeetrihinna piirmäär kehtestab vallavalitsus. Seoses uue vallavanema ametisse asumisega vaadati üle ka valla esindamiseks antud volitused. Reeglina on valla esindusisikuks vallavanem, kuid näiteks mittetulundusühingusse Vormsi Kultuuriühing määrati vallavalitsuse ettepanekul valla esindajaks Jonne Berggren.
- Volikogu kinnitas vallavalitsuse, mille koosseisu kuuluvad peale vallavanema: Jonne Berggren, Ahti Allik, Tanel Viks, Valvi Sarapuu, Andres Koch ja Riina Kaabel.
- Volikogu lõpetas 2013. aasta eelarve teise lugemise, võttis eelarve vastu ja otsustas

- Vormsi päästeajama ehitamise projekti omaosaluse garanteerimise. Vallavalitsusele anti luba sõlmida kümneks aastaks valmiva Vormsi tankla rendileping AS Alexela Oil.
- Kinnitati vallavalitsuse struktuur, koosseis, palgamäärad, palgajuhend ning hüvitiste maksmise kord. 1. aprillist jõustub uus avaliku teenistuse seadus, mille kohaselt ametnikele senikehtinud soodustused ja lisatasud kaovad. Vormsi vallas on viis ametnikku: vallasekretär, hariduse- ja sotsiaaltöö spetsialist, kinnisvara spetsialist ning osalise tööajaga referent ja järelevalveametnik. Ametnike palk koosneb vastavalt seadusele põhipalgast ja muutuvpalgast. Ametnike muutuvpalga määraks kehtestati kuni 5%.
- Valla põhimääruses täpsustati vallavalitsuse e-istungil läbiviimise kord. E-istungil otsuse vastuvõtmiseks peab olema otsuse poolt peale istungi juhataja üle poole valitsuse liikmetest.
- Vastavalt maaomaniku taotlusele tunnustati Hullo küla Mäe katastriüksuse 90701:002:1580 detailplaneering kehtetuks, sest maa omanik soovis planeeringu elluviimisest loobuda.
- Anti nõusolek Sviby külas asuva Hundinua katastriüksuse 90701:003:0197 jagamiseks tingimusel, et ei tekitata eraldiseisvaid väikseid katastriüksusi vaid uued, jagamise tulemusel tekkivad, katastriüksused liidetakse naaberkinistute koosseisu.

Vallavanema veerg

MEEME VEISSON

Tere kallid vormsilane. Nüüd on siis teil jälle uus vallavanem. Järjekorras 11. selle Eesti Vabariigi ajal. Ma küll ei tea, on see halb või hea, aga nii see siis seekord on.

Kui Andres Tarand oli aastaid tagasi lühikest aega enne valimisi Eesti Vabariigi peaminister, nimetati seda valitsuskabinetti jõulurahu valitsuseks. Joulud said küll ammu läbi, uute valimiseni on meil mõni kuu aega. Kasutame seda aega mõistlikult. Tuleb siinkohal rõhutada, et vallavalitsus on täidesaatev võim, kes Vormsi valla volikogu poolt vastu võetud otsuseid peab ellu viima. Need 9 inimest, keda Vormsi valla inimesed on volikogusse valinud, on rahva esindajad ning nende hää on kõige valjem ja arvamus ülimuslik siin saarel.

Kustkohast me siis edasi läheme? Eelarve, see tähtis dokument, millest lähtuvalt saab vallavalitsus tegutseda, on tänaseks eelmise vallavanema juhtimisel põhiliselt kokku pandud ning volikogu selle lehe ilmumise ajaks loodetavasti juba ka vastu võtnud.

Vaadates saarel ringi ja veidi järele mõeldes, tuleb tunnistada, et Vormsi rahval läheb tänasel päeval üpris hästi. Alati saab ju paremini, aga patt oleks tunnustamata jätta, kui külama ja on valmis saanud, pood annab paljudele maapoodidele silmad ette, kool sai uue katuse, Kalfi majja ehitati korterid, perearsti teenus on eeskujuks mitte ainult Eestis, vaid kaugemalgi, kiirabi jõuab abivajajani valdavalt kiiremini kui mandril. Need ja mitmed teised asjad sai siin välja toodud just seepärast, et kolm aastat tagasi, kui ma saarele tulin, enamikku neist asjadest lihtsalt ei olnudki.

Täna on nad aga loomulik osa meie elust. Jah, nii see peabki ju olema. Samuti oodatav tankla, mille operaatori hanke võitis Alexela ning ehitushange kuulutatakse neil päevil välja. Valmima peab tankla aga augusti lõpuks. Sel aastal muidugi, sest taganeda enam kuhugi ei ole.

Kõigi nende tegemiste taga on olnud ja on inimesed. Nii ametnikud, kes istuvad vallamajas, kui ettevõtjad, kelle tegemised toovad lisaks tööle ka maksutulu Vormsi arvele. Ära ei tohi unustada Eesti Vabariiki ja Euroopa Liitu, kelle ümberjagatud rahasid me kasutada oleme saanud. Eelkõige aga meie oma Vormsi rahvast, kes läbi kultuuriürituste, kooli ja lasteaia tegemiste, käsitöö- ja külaseltside, pensionäride ühingute ja paljude teiste ettevõtmiste kaudu kujundavad meie elu.

Päevad on pikemaks läinud, päikest on rohkem ja küll see soegi tuleb. Talv on mööda saadetud ja saabunud kevad peaks meie mõtteid rõõmsamaks ning helgemaks muutma.

Soovin kõigile Vormsi elanikele ja meie sõpradele päikest südamesse ja püüdke üheskoos elu iseenda jaoks kaunimaks mõelda ja kujundada.

Vormsi hariduselule pühendatud kultuurisündmus

Vormsi VI kultuuripäevast annab ülevaate ja muljeid vahendab uusvormsilane **JANA KOKK**, lasteaiapäetaja, üks päeva juhtidest

Hariduselule pühendatud Vormsi VI kultuuripäev langes mõnusalt kargele laupäevale, Maria Murmani 102. sünniaasta-päevale, 9. märtsile.

Vormsi hariduselule kesken-duti sel põhjusel, et 2013. aastal täitub 140 aastat esimeste koolide rajamisest saarel, peale selle tähistas sügisel meie praegune koolimaja Hullos oma 75. tegevusaastat. Hariduse väärtustamine ka siin meretagusel maalapikesel vaid rikastab ja hoiab elujõulisena siinset väikest, kuid tegusat kogukonda.

Kella poole kümnest hakkas rahvamajja kogunema inimesi, keda huvitab Vormsi kultuuripärand ja selle säilitamine. Huvilisi oli saanud lähedalt ja kaugelt — nii põlis- kui uusvormsilasi saarelt, mandrilt ja Rootsimaal, kuid ei puudunud ka külalised, kes Vormsiga alles lähemat tutvust sobitamas.

Vormsi Käsitöö Seltsi liikme ja eakate aktivisti, Helle Rinnaku poolt kujundatud saalis ootas saabujaid tervituskohv, värsked saiakesed ning teemakohane väljapanek, nii minevikus toimunud kui ka kaasajast.

Stendi kunagisest küla koolielust olid ette valmistatud Kersleti, Norrby, Hosby ja Borrby küla, samuti oli võimalus tutvuda stendimaterjaliga väärikate Vormsi koolmeistrite Konstantin Kreegi ja Jaan Spuhl-Rotalia tähelepanuväärsetest saavutustest.

Üles oli seatud kunstinäitus, et tunnustada ja teistelegi

tutvustada meie väikesest lasteaiast ja põhikoolist sirgunud noorte loomingut. Pilku püüdsid andeka joonistaja Getrud Kõiveeri kõnekad pildid Vormsi kultuuriloost, Kadri Sukko tabavad portreed meie saare olulistest haridustegelastest L. J. Österblomist, J. Spuhl-Rotaliast, K. Kreegist ning fotoseeria siinsest loodusest ja loomadest. Rannaküläst pärit Anders Strenge fotod päikese-loomangule vastu seilavaist purjekaist ja Karl Koka fotoseeria aastaagadest töid ehedalt vaatajani kodusaare ilu ja võlu.

Saali lava kaunistas koolitüdrukute osavate näppude vahel valminud käsitöö, kus võis näha nõelapatjade, pajakinnaste ja patjade kõrval traditsioonilist vormsi käsitööd (vormsi sokid, kindad, säärised, säärepaeld, põlled, käised, särk ja tanud), autoriteks käsitöömeistri Ene õpilased Hedvig Kivi, Karmen Pöder, Kerli Kisler, Annika Pöder, Rachel Sarapuu, Kaisa Valm ja Lisete Kokk. Hullos kooli iseloomustavat nurgakest ilmetasid kooliõpilaste Kerli Kisleri, Annika Põdra, Lisete Koka ning lasteaiaste Katarina Kõiveeri, Orm Robert Rammulu ning Karoliina Hermanni koolieluga seotud joonistused.

Täpselt kell kümme avas Maria vormsirootsikeelne laul tänavuse kultuuripäeva. Avatervituseks sai sõna valla-vanem Meeme Veisson, muusikaline tervitus kõlas lasteaiad-põhikooli ühisansambli ning klassikalise laulmist õppivalt Johanna-Liisa Müürisepalt.

Elle Puurmann tutvustas põgusalt Vormsi pärandi nimistut, mille koostamisega on nüüd algus tehtud ja kõigil on võimalus seda täiendada, et ühiselt välja selgitada need väärtused, mis on meie jaoks pärandina olulised. Nagu va-

rasematel aastatel, anti ka siin üle Vormsi pärandihoidja tiitlid. Et tegemist oli hariduse temaatikaga, siis sel korral pälvisid tiitli omanõulise saare haridusse panustanud kultuuritegijad.

Sofia Joonsi teeneks on talharpa taaslustamine, meie saarele iseloomulikul pillil mänguõpetamine ning vormsirootsi pärimusmuusika uurimine ja tutvustamine.

Kristina Rajando panust vormsi rahvarõiva uurimisel ja tutvustamisel teavad kõik vormsilased, kuid tema valmistatud on ka lasteaiapärandi seljas nähtud Vormsi laste rahvarõivad ning algatatud meie kooli tütarlaste käsitöö ainekava, mille tulemusena valmib põhikooli lõpetaval neil oma kättega valmistatud Vormsi neuu rahvarõivakomplekt. Ühelgi teisel Eestimaa koolil sellist saavutust ette näidata ei ole.

Päeva esimesed ettekan-ded olid äärmiselt sisutihedad ja haaravad. Eremitprofessor Ülo Vooglaiu teadmised ja elutarkus paneb alati kaasa mõtlemale ning sunnib paratamatult ka endasse vaatama, ole mistahes rollis. Ajaloolase ja tõlkija Ivar Rütüli tempokat ettekan-net, folklorist C. Russwurmi teosest Eibofolke (eestiroots-luse üks olulisemaid allikaid, mis loodetavasti ilmub trükitist sügisel) ja selle tõlketööst oli põnev kuulata nii saarerahval kui ka külalistel.

Pärast kohvipausi andis teavet eestirootslaste laulupeo kohta Sofia Joons. Teatavasti on eeloleval suvel toimumas pärast pikka vaheaega taas-kord eestirootslaste laulupidu, kus osalevad ka meie saare inimesed.

Esimene taoline laulupidu toimus 1933. aastal Cyrillus Kreegi juhtimisel. Põnev oli kuulata lugusid saare hari-

Kultuuripäeval sai kuulata huvitavaid sõnavõtte.

duselust enne II Maailmasõda, mil saarel oli mitu kooli ja sadu lapsi. Oma mälestusi jagasid selleks puhuks Rootsi kohale sõitnud Maria Gilbert ja Bo Nyman. Meeleolukat ja värvikat vaheldust pakkusid vahvad meenutused Nõukogudeaegsest koolielust Hullos koolis, mida vahendasid toonased Vormsi kooli õpilased Rütüd Kamarik ja Annika Lilja.

Lõunaks söödi kooliko-ka Alla ja tema abiliste poolt valmistatud tummist herne-supp. Et kõik koosviibijad maitsvast soojast supist ja kohapealsete kodukokkade valmistatud hõrgutistest kõhu täis saaksid, selle eest kandis hoolt Lia Ostapenko oma toimkonnaga, kahe Tan-jaga. Köhtu said kinnitada ka pisemad kultuuripäevalised, lastetoas mängimisega aega sisustanud järeldasid.

Teise poole kultuuripäevast juhatas sisse põhikooli VIII klassi õpilane Kaisa Valmsuurepäraste esitlusega oma uurimustööst kolme põlvkonna koolielust Vormsi koolis

(juhendajaks koduloo õpetaja Age Kõiveer).

Kogu saal jälgis tähelepa-nelikult Vormsi Lasteaed-Põhikooli direktori Veikko Kõrva ülevaadet Vormsi kooliharidusest ja tema asjalikke mõtteid väikekooli võimalustest. Võrdluseks sai kuulata Soome väikesaare hariduselu korraldusest, meile tuttavate Marja ja Timo Leskineni esituses. Ärajäänud talharpamängijate ja rahvatantsurühma etteaste asemel võttis emotsionaalselt sõna Toivo Tomingas.

Tihedale ja sisukale päeva-kavale panid väärilise punkti Mare Mätas Kihnu ja Sofia Joons, teemaga Pärandkultuur kultuurilise identiteedi loojana koolis. Kihnu kõrdis särtsakas esineja jagas elavalt oma saare praktilisi kogemusi pärandkultuuri rakendamise-st ja laste kaasamisest. Sofia lähenes teemale aga sootuks teise nurga alt ja filosoofilisemalt, kuid kosutavalt ja haaravalt mõjusid mõlemad.

Pärast väikest puhkepausi koguneti õhtul kell pool ka-

heksa ansambel Linnamuusikud kontserdile, kuulama rahvapärasteid koraale, millest enamus on üleskirjutatud Vormsil ja teistelt eestirootsi aladelt. Selgitusi esitatavate lugude kohta jagas muusik ja pedagoog Taivo Niitvägi.

Igale kultuuripäeva külalisele jääb seda päeva meenutama kooliõpilaste poolt meeneks valmistatud järgehoidja (õpetaja Maarja Koppelmaa juhendamisel) ning loomulikult saadud muljed ja elamused. Pikk kultuuri täis päev kulges tempokalt, mõnusalt vabas ja vahetus meeleolus. Selle päeva õnnestumisele aitasid kaasa kümned saare nooremad ja vanemad kogukonna liikmed, seltsid ja ühingud. Suur-suur tänu Anu Strengele, kultuuripäeva hingele ja mootorile, kes oma perega on sihikindlalt tegutsenud Vormsi pärandi väärtustamise nimel. Minu isiklik tänu ka põlisvormsilane Jonne Berggrenile, Vormsi saarevahile, kes aitas päeva sujuvalt hommikust õhtusse juhtida.

Täpsusvise saalihoki palliga Hullos prügimajja.

Parima kostüümi ja efektsete etteastete eest sai auhinna võistkond Eite-Taati.

KRISTA VEISSON, MTÜ Vormsi Kultuuriühingu tegevjuht

Kuigi märtsikuu kuulutab kevadet, siis sel aastal lubas ilmataat Vormsi rahval oma Talimängud pidada 2. märtsil. Ilm oligi nagu tellitud, kaunis päiksepaisteline ja parajate külmakraadidega.

Vahvad vormsilased ja nende sõbrad olid pannud kokku võistkonnad ja võisteldi väikse vindiga talialadel, nagu täpsusvise saalihoki palliga Hullos prügimajja, tasakaalu seadeldistega vigurjooks lumes, soome-kelgu-sprint ja salvo-kelgu-ralli.

Täiesti tõsine ala oli aga jäärajasõit Sviby sadamas, kus jõudu katsusid nii 4-vedu, kui ka esi- ja tagaveoga autod. Siinkohal suur tänu OÜ Ahle

Vormsi talimängud

Vapper soome-kelgu-sprint. Fotod Meeme Veisson

Balticule ja perekond Allikule, kes jääraja sponsorkorras valmistas. Rada sai nii hea, et sõitjaid jätkus pärast võistluste lõppu. Rõõmu valmistas eriti see, et päris palju lapsi võttis mängudest osa ja nii mõnigi vanem jäi oma järeldasvule kiiruses ja osavuses alla.

Kui mõõduvõtmine läbi sai, siis kehakinnituseks oli Ela valmistatud imemaitsev herne-supp.

Seejärel jõudiski kätte kõige pidulikum hetk — autasustamine. Iga ala kolm parimat said diplomi ja kingituseks sporditeemalise raamatu või

meene, lastele oli autasuks suutäis magusaid.

Suur tänu Peeter Lusmägile ja Eesti Olümpiakomiteele, kes meid taas auhinnaraamatutega sponsoreeris.

Üldkokkuvõttes võitis esikoha võistkond Ploomid, teise koha saavutas võistkond Titaanid ja kolmanda võistkond Hokabaca. Tänu sõnad ka kõigile vabatahtlikele, kes aitasid mängu läbi viia kohtunikena ja kes andsid oma talvespordivahust kasutada. Aitäh Malle Hokkonenile, Ene Rannale, Mario Mandrele, Triin Lepale, Heili ja Geidy Piibule, Kristo ja Lea Hännile, kõigile jäärajasõidu läbiviijatele, Vormsi koolile ja veel paljudele teistelegi. Ja muidugi suur aitäh kõigile tublidele sportlikele vormsilastele ja nende sõpradele, kes viitsid kodust välja tulla ja ühiselt vahva talvepäev veeta.

Mõtteid ja meenutusi õpetaja Liina Piirsalust

RIINA KAABEL,
toimetaja

Elutöö eest Vormsi laste kasvatamisel ja õpetamisel nimetas Vormsi Vallavalitsus oma aukodanikuks Liina Piirsalu. Õnnitlused ja käepigistused anti üle Eesti Vabariigi aastapäeva aktusel Selt-simajas.

Häid inimesi on palju. Mõned neist määravad meie elus vähem, mõned rohkem. Õpetaja on see inimene, kes määrab palju. Tema tegeleb lastega nende kujunemise ajal, jätab neisse jälje ja vaieldamatult midagi ka endast.

Meenutab õpilane Triinu Varblane. Minule on Liina alati meelde jäänud sooja ja tagasihoidliku õpetajana. Oli väga armas kuulda, et tema on valitud Vormsi aukodanikuks, palju õnne!

Kaks seika kooli ajast on hästi meele.

Esimene: Minu klassis olid ainult poisid kes tavaliselt hoidsid ja hoolitsesid minu eest. Ei tea küll miks aga ükskord tundsin kuidas ma lihtsalt

asjast aru ei saanud, ei mäleta mis aines (arvan et oli eesti keele grammatika tund) ja mitendas klassis. Mäletan selgelt Ivarti, Taavi, Kalevi ja Erki nägusid kes vaatasid mind sellise näoga, et kas tõesti ei saa asjale pihta. Mina aga tundsin sellist piinlikust ega teadnud miks ma sellest asjast aru ei saa. Läksin vist lihtsalt lukku. Poistelt tuli paar kommentaari ja äkki nägin Liina ranget pilku poistele ja sama-aegselt palus ta mind enda laua juurde. Liina võttis mu rahulikult enda juurde, ei mäleta kuidas ta seda arusaamatut asja mulle seletas, aga sain aru. Tundsin sellist meeletut lapselikku uhkust poiste ees, südames rõõmu ja rahulolu. Mäletan siiani seda uhkusetunnet et sain asjale pihta.

Teine: Endised õpilased: kas mäletate õpetaja Liina Eestimaa kaardimängu?!? Kui hästi me tundsimme kõige väiksemaidki külakesi. Kas tuleb tuttav ette?

Asi mis minu meelest iseloomustab Liinat on tema naeratus. Tema tundides oli seda palju ja ta oskas seda head pisikut edasi anda ka oma õpi-

lastele. Arvan et see aitas meil kõikidel õppematerjali omandada veel paremini!

20 aastat võõrsil elades ei ole eesti keel kusagile kadunud, tänu heale õpetajale Vormsi koolis!

Meenutab Maarja Koppelmaa. Vormsi koolis 1985-1993. Ma mäletan, et Liinal oli laimatult ilus käekiri. See on mulle esimesest tunnist meelde jäänud. Aga minu käekirja pärast on Liina mu vanematega rääkinud, sest see oli tõesõna kohutav.

Liina andis meile geograafia. Lemmik osa tunnist oli see, kui mängisime kaardimängu. See tähendas seda, et õpetaja jagas meile Eesti kaardid ja üks ütles koha, jõe, järve, lahe, poolsaare jne nime ning me pidime selle üles leidma. Kelle nimetatud kohta kõige kauem otsiti, see oli võitja.

Mäletan üht juhust, kus keegi ei leidnud minu öeldud kohta üles ja see oli Väindlo. Kaardimäng oli nii tore, sest see võttis kohe hoobist kõik pinged maha ning klass oli rõõmus ja positiivne.

Liina oli õpetaja, kes ei vananenud. Teises ja üheksandas

Tänukirja Liina Piirsalule annab üle Ivo Sarapuu. Foto V. Larionov

klassis oli ta ikka ühevanune. Ta ei muutnud oma välimust ka kordagi.

Koolis oli gripihooaeg. Kõik luristasid klassis nina. Ilmselt häiris see teda nii jubedalt, et

ta otsis oma suurest pruunist nahkkotist meile kõigile salv-rätid. Terve klass oli tänulik, ja osad küsisid paberit juurdegi.

Kõigi nende pikkade tööaastate jooksul on olnud sadu

õpilasi, kes tahaksid oma kallist õpetajat õnnitleda ja tänada. Kõigi nende nimel soovime õpetaja Liinale head tervist, pikki aastaid ja särava silmadesse!

Me ei ole nii rikkad, et peaksime põlevkivienergeetikat ja taastuvenergeetikat vastandama

TÕNIS VARE,
Eesti Elektritööstuse Liidu tegevjuht

Vähemalt kord aastas ilmub mõnes Eesti meediaväljaandes lugu, kus väidetakse, et põlevkivielektri tootmist doteeritakse.

Viimati eksitas lugejaid sellise väitega Eesti Päevalehe veergudel (27. veebruar 2013) Eesti Rohelise Liikumise juht Ilmar Part, kes vastandab taastuvenergia tootmist põlevkivielektri tootmisega. Kuid elektri tootmist põlevkivielektri tootmisega võrreldes on taastuvenergia tootmine oluliselt odavam. Kuid elektri tootmist põlevkivielektri tootmisega võrreldes on taastuvenergia tootmine oluliselt odavam. Kuid elektri tootmist põlevkivielektri tootmisega võrreldes on taastuvenergia tootmine oluliselt odavam.

kombineerida põlevkivi- ja taastuvenergeetikat.

Ilmar Pardi artikli eesmärk on juhtida tähelepanu kõrvale taastuvenergiast makstavatest suurtest toetustest. Selleks ongi vajadus, sest olemasolevad põlevkivielektrijamad toodavad täna elektrit odavam hinnaga kui uued tuulepargid ja päikesepaneelid. Seetõttu on taastuvenergiasse investeerida soovijatel huvi levitada juttu fossiilkütuste kasutamise subsidierimisest.

Part kirjutab, nagu toetaks maksumaksja põlevkivielektri tootmist igal aastal enam kui miljardi euroga, mis teeks väidetavalt iga Eesti elaniku kohta 800 eurot aastas. Kuidas maksumaksjad sellise toetu-

se lahkimist oma rahakotist morganud ei ole, on küsimus, millele pole subsidierimist väitvad isikud vastust osanud anda. Nimelt pole sellist põlevkivienergeetika toetamist Eestis lihtsalt toimunud.

Eesti on võtnud eesmärgi suurendada taastuvatest energiaallikatest elektri tootmist. Maksumaksjale ja elektritarbijale on kõige taskukohasem kohandada kõigepealt olemasolevaid elektrijamu nii, et põlevkivi asemel saaks seal kasutada ka taastuvaid energiaallikaid. Niimoodi saab täna toota taastuvenergiat 35% odavamalt kui uutest elektrijamades. Näiteks Balti elektrijama koostootmisplokis võeti eelmisel aastal põlevkivi kõrval 50%

ulatuses kasutusele biokütus. 2012. aastal põletati seal ligi 520 000 tonni biokütust ja seeläbi jäi põletamata 560 000 tonni põlevkivi. Seeläbi tekkis ligi 250 000 tonni vähem põlevkivi tuhka ja õhku jäi paiskamata ligi 457 000 tonni fossiilset süsihappegaasi.

Uute taastuvenergiat tootvate elektrijamade ehitamine ei ole halb. See on vaid kallis. Kuni avalikkust valdab mure elektri kõrge hinna pärast, peaksime kõigepealt kasutama kõige odavamaid taastuvenergia tootmise võimalusi. Küll hiljem jõuab ka kallimatega tegeleda.

On veel üks põhjus, miks me ei tohiks praegu põlevkivi- ja taastuvenergeetikat vastan-

dada — Eesti loodus ei paku täna võimalust toota taastuvenergiast elektrit siis kui tarbijad elektrit vajavad. Elektrisüsteemi varustuskindluse tagavad eelkõige fossiilkütuseid kasutavad elektrijamad. Seetõttu on paratamatu veel mõnda aega taastuvenergeetika ja põlevkivienergeetika kombineerida.

Põlevkivist toodetud elekter on täna odav. See võib muutuda kallimaks kui Euroopa Liit hakkab tõstma CO₂ hinda. Kunstlikult tekitatava hinnatõusu eesmärk on luua eeldused uute taastuvenergia tootvate elektrijamade ehitamiseks. Ma saan aru, et taastuvenergia tootjad tahavad väita, et fossiilkütust kasutavate elektri-

jaamade tootang muutub konkurentsivõimeks. See on aga peegelpilt. Tegelikult tõstetakse elektri hinda, et taastuvaid energiaallikaid kasutavad uued elektrijamad muutuksid konkurentsivõimealisteks.

Vanasõna ütleb, et vana kaevu ei aeta enne kinni kui uus on valmis. See reegel kehtib ka energeetikas. Eesti Elektritööstuse Liit toetab taastuvenergia kasutamise laiendamist, kuid mõistlikult — asendades põlevkivi kasutamise ilma varustuskindlust ohustamata ning ulatuses, mida ühiskond suudab kinni maksta. Kui odava taastuvenergia potentsiaal on ammendatud, siis tuleb kasutada kallimaid lahendusi — mitte aga vastupidi.

Laul oli pödravorsti, seenesalatit, kodus küpsetatud leiba jne. Kõik vormsilaste sohvritest. Foto Meeme Veisson

Kohalik toit kohaliku kogukonna lauale

RIINA KAABEL

Sellist nime kandis 7. märtsil Koolituskeskuses toimunud üritus. Pealkiri oli paljutootav ja inimesed tulid kuulama-osaletama ootustega.

Tegemist on projektiga, milles Vormsi juba varemgi on kaasa löönud. Nimelt novembrikuise külamaja avamise toidulaud oli kaetud sama projekti toetusel. Projekti juht Lea Lai juhatas päeva sisse projekti tutvustamisega, pingevaba meeleolu hoidis kohaliku toidu mekkimine ja kokkajate kiitmine.

Üritus kujutas endast vestlusringi, kus nii külalised kui ka kohalikud tutvustasid oma tegevusi ja huvi ning

suhtumist kohaliku toitu, mis on kvaliteetne, ohutu ja kergemini kontrollitav. Kõigi asjaosaliste ühine huvi on propageerida ja kasutada kohaliku toitu.

Tõdeti, et paljudel erinevatel põhjustel on pakkumine siiski kasin. Ka on teavet vähe ja pakkujate arv ei leia üksteist üles. Selle projekti eesmärgiks ongi arendada koostööd ettevõtjatega ning kokku viia tootja ja tarbija. Ka vestlusringis selgus, et valmisolek kohaliku toidukauba ostmiseks on vägagi olemas.

Päris palju on juba täna ka võimalik. Näiteks eraisikult võib omal vastutusel toidukaupa osta. Samuti võivad isegi lasteasutused osta

kõõgiljtu eratootjatelt. Ka on tänasel päeval juba teatud toidukaupu võimalik töödelda ja valmistada koduköökis, tuleb vaid taodelda Veterinaar- ja Toiduametist tunnustamine, lihtsamatel juhtudel piisab teavitamisest.

Räägiti ka veel mahetootmisest, oma kogemusi jagas Läänemaa Nõuandekeskuse konsulent Väike Nõu. Kummuline tundus selline asi, et mahemarjade ja maheseente korjamiseks peab olema vastav mets tunnustatud. Miks küll? Ka vastus küsimusele ei selgitanud minule isiklikult asja mõttekust. PRIA nõuandeid jagas ja tutvustas Helle Kadakas. Ürituse korraldajatele ja kohalikele perenaistele suured tänud!

Oma saare lugude jäädvustamisest

RIINA KAABEL,
raamatukogu juhataja

Rääkides inimestega kuuleme tihti toredaid või ka kurbi lugusid. Rahvasuus liigub neid sadu ja rohkem, aga on kahju, kui need kas lihtsalt ununevad või lähevad kaduvikku koos teadajatega. Vormsi raamatukogul on huvi ja soov hakata neid vanu pajatusi koguma. Et mõte paremini liikuma hakkaks, pakun välja mõned teemad:

- Erilisi lugusid seoses jäättega
- Meresõidu lugusid
- Huvitavaid juhtumisi seoses piirivalvega ja sõjaväelastega
- Kalurikolhoosi lood
- Sovhoosi lood
- Koolilood

- Naljaked kombed
- Vormsi tavad ja tarkused
- Kalameeste lood
- Jahimeeste lood
- Vormsile asujate lood
- Sõja-järgsed aastad Vormsil

Kindlasti on veel palju teisi huvipakkuvaid teemasid ja kõik need oleks põnev kokku koguda ning jäädvustada.

Kutsun kõiki kaasa lööma ja kirja panema kuulnud või läbi elatud lugusid, nii saame igauks natukene kaasa aidata oma saare ja rahva loo säilitamisse. Kes kirjatööd ei taha ette võtta, võib ka telefoni teel oma jutu edasi anda või kirjanika kuulama kutsuda.

Ootan teie julget kaasalöömist!

Aiavana kevadised nõuanded

AIN OJASOO
Kersletist

Kevadet oodates saab juba aias ka üht-teist ära teha. Tihaste pesakastid tuleks mullusest pesatäitest ära puhastada. Kui neid pole üles pandud, soovitan mõne varjulisema puu otsa panna, soovitatavalt okaspuule, umbes 3 meetri kõrgusele. Kast võiks olla seest ca 10x10 põhjaga ja 25 cm kõrgune. Mõistlik oleks teha üks külj kergesti avatav, et sügisel või talvel pesa puhastada. Lennuava suunaga SO võib teha ühe esikülje ülemise nurga diagonaalselt ära saagimisega, kui ei juhtu olema käepärast 30-35 mm puuri.

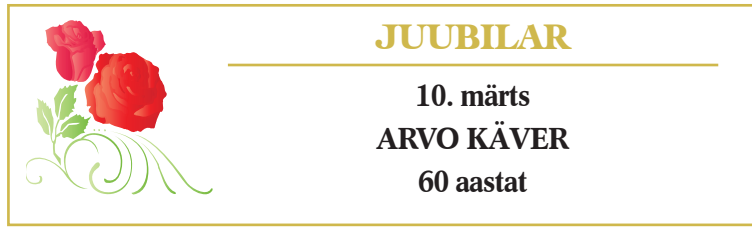
Kartuliseeme, eriti varane sort tuleks peagi valguse kätte eelidanema tuua. Võib panna madalate kastidega 1-2 kordses kihis valgesse ruumi, kuid mitte otsese päikese kätte. Hea oleks, kui kartuliseeme saaks nii olla 35-40 päeva enne maha panemist. Esimesel nädalal võib temperatuur olla 20 kraadi ringis, hiljem 12-15 kraadi. Et idud välja ei veniks, valgustada algul 8-12 tundi ööpäevas, hiljem 6-10 tundi. Eelidandamine kiirendab saagi algust kuni kaks nädalat, saak tuleb suurem ja lehemädanik ohustab vähem. Kahvatud, pikad keldrid tuleks ära murda.

Paras aeg on külvata tomateid. Väga mugavad on turbatabletid, eriti neile taimedele, mis taluvad halvasti pikeerimist (paprika). Mõõdund aastal kasvatasin tomateid kilokottides. Täitsin kotid poolest saadik kasvuturbaga ja toppisin peale adru segus vähesese kompostiga. Siis pöörasin kotid nii, et adru jäi allapoole. Nii vägevaid tomateid pole mul varem olnud!

Kui marjapõõsad jäid sügisel harvendamata, tuleb see töö esimesel võimalusel ära teha. Esmalt lamandunud ja kuivanud oksad välja ja siis võimalikult pinna lähedalt üleliigsed oksad. Lõikamised tuleks teha järjekorras: marjapõõsad, luuviljalised, pinni- ja õunapuud. Suuri oksa ei peaks lõikama enne, kui karmid külmad möödas. Saadaval on häid puude haavamäärdeid, aga need toimivad enamasti plusskraadide juures. Katma peaks kõik lõikehaavad, mis on suuremad kui väikese sõrme jämedus. Kui suuremad külmad möödas, on külmalõhede, näriliste kahjustuste ja muude suuremate vigastuste ravimiseks hea kasutada Forkerti määret. See on värske veise roe+savi, lisada vett pehme või konsistentsini. Puidu haava servad lõigata puhtaks terve koeni, määrada ja mähkida kotiriide vm kinni sügiseni. Järgmisel kevadel uuendada.

Praegu on ka küttepuid lõikamise aeg. Soovitan oma «nippi». Kui on olemas mõni suurem mõõtu vana auto või traktori ratta rehvi, saab sellest hea abilise. Pange ümber raiepaku 3 tugipakku ja nendele rehvi tüümikus on hea pesa lõhutud halgude jaoks ja ka viltu lõigatud puud on rehvi najale toetades võimalik püsti panna. Ka pole sel moel vaja lõhutud halge maast korjata ning kirves ka jalga ei trehva. Kui aga lõhkudes nahk kuumaks läheb ja janu hakkab, siis vahtramahl peaks kohe-kohe jooksa hakkama. Hea on mahla lasta ca 10 mm painduva plastvoolikuga pealt riide või plastkaanega kinni kaetud nõusse. Nii ei pääse putukad ega sipelgad ligi.

Jõudu tööle ja ilusat kevadet!

JUUBILAR

10. märts
ARVO KÄVER
60 aastat

TEATED

ETENDUS «VANA ÖNGITSEJA»

21. aprillil kell 19 Vormsi rahvamajas Kuressaare Linnateater ja Uuga Teater etendusega «Vana öngitseja».

Pileteid saab osta kohapeal sularaha eest. (Palun varuda täpne raha). Pilet 5 €, õpilased ja pensionärid 3 €.

Südamlik, elegantne ja naljakas komöödia meenutab meile kõigile tühiseid juhuseid, mõtlematu otsuseid ja «näpuvigu», mis kahjuks määravad meie elus palju.

Lavastaja: Peeter Tammearu.

Osades: Luule Komissarov, Peeter Jürgens, Avo Raimo.

OHTLIKE JÄÄTME KOGUMINE

26. mail võetakse vastu ohtlikke jäätmeid. Vastuvõtt toimub peale hommikust praami prügi pressi praeguses asukohas Hullo.

Kogumisringidel võetakse vastu: õlijäätmed (vedelad), õlifiltrid, ohtlike ainetega reostunud materjalid, päeva valguslambid, elavhõbedat sisaldavad jäätmed, ravimid, värvi-, laki-, liimi- ja lahustijäätmed, ohtlike ainetega jäätmed, pakend, pliikad, muud akud ning patareid ja väikeakud, kemikaalid, taimkaitsevahendid, ohtlikke osi sisaldavad jäätmed (televiisorid, monitorid, külmkapid).

Vastu ei võeta: autorehve, elektriplite jt suure- ja väikse gabariidilisi kodumasinaid, mis ei sisalda ohtlikke jäätmeid.

Täpsem info:

Andres Koch, tel 505 2342.

Mas-Billas harpa (Mas-Billi kannel)

Anders Lindström

TOIVO TOMINGAS,
tõlkinud Vormsi murrakust

Vaata, see oli siis, kui suur usuline ärkamine oli lainena juba üle Vormsi ja Hiiumaa käinud ja otsapidi suurel maalgi.

Kärsläti külas, kus pidi olema igati kombekas ja eeskujulik kord majas, ei tohtinud öösiti mingit lärmi, kolistamist, naeru ega killkamist kosta. Kui aga midagi niisugust ette tuli, võis süüdlased varaste pähe kinni võtta. Et kord oleks kord, käis igal öösel kaks meest külatänavail öövahtidena külakorda.

Ükskord laupäeva hilisõhtul, kui Uuetalu-vana ja Jobses-taat vahikorras olid, kuulsid nad Sepaoja talu poolt valju lamenti ja laulujoru.

«Vahi saatanat,» ütles Jobses-taat. «Nüüd on vist küll vana Sarvik ise lahti pääsenud!»

«Misasja? Vasikas või?» küsis Uuetalu-vana. «Õige, see on vast Mas-Bill, kes on jälle midagi ulakat välja mõelnud!»

«Kas sa ei tea, et nüüd on laulmine ja kandlemäng suur patt ja häbiasi?» küsisid mehed, kui Billi juurde jõudsid.

«Miskustohhotillaesäh!» vastas Bill, kui vanamehed teda kaasa viia tahtsid. «Kas ma ei või siis laulda omi laule, mängida omatehtud pillil omi lugusid ja veel omas

kodus, niipalju, kui mina, patune, tahan?»

«Ei sa saa enam midagi siin omi patuseid viise laulda! See on patt Jumala ja Jeesuse ees. Ja meie lapsed ei pea kuulama sinu rumalaid lorilaulu. Häbi peab sul olema!» seletasid jumalakartlikud öövahid ja sundisid Billi kaasa tulema.

Bill oli tuntud vembumees, aga tuli rahumeelselt taatidega kaasa ja lasi end Jobses sauna kinni panna. Kui ta ise poleks tahtnud seal istuda, võinuks ta ainsa tõukega ukse lahti lüüa. Seal oli ju taga vaid õbluke puupulk.

Pühapäeva hommikul, kui naised hakkasid juba varakult sauna ligidalt toimetama, sirutas Bill end saunalaval, kus oli maganud, välja ja mõirgas täiest kõrist koraali «Su kirgas päev on jälle tõusmas taeva...»

«Eks ma tahtsin, et taadid tunneksid oma vahikorrast pisut töö rõõmu ka ja andsin neile selleks hea põhjuse. Seepärast istusingi hommikuni saunas ja laulsin pealekipuvast igavusest,» seletas Bill pärast.

Üldiselt oli ju külas teada seegi, et Bill meestega saunas käies peitis end varjulisse nurka vahel ära ja jäi naistega, kes hiljem sauna tulid, seltis pesema. Saunas oli ju hämar ja tihti rippusid voodirööd lae all nõõril. Seda selleks, et kuumus kirbud välja peletaks. Seal taga ta siis oligi.

Arengukava ja õppekava valmimise protsessist

AGE HÄLVIN,
õpetaja

Tööpäeva pikk pärastlõuna. Tahvlil mõtted, variandid, küsimused. Arutletakse, mõeldakse, sõnastatakse, selgitatakse — lõpptulemusena saab jälle mõni mõte kokku lepitud, sõnadesse säititud. Nii saaks lühidalt kirjeldada üht väikest etappi arengukava ja õppekava valmimisel.

Praegust arengukava ja õppekava tööd iseloomustab palju arutamist, võimalust koostada ja arenguveebi (huvi korral saab leida kooli kodulehelt) kaudu paljudel inimestel olla kursis sellega, mis toimub, kaasa mõelda ning oma arvamust avaldada. Erinevate arvamuste läbiarutamine on aeganõudev, kuid ainuvõimeline variant, kui eesmärgiks pole saada vaid paberkausta, vaid ühtsed põhimõtted, arusaamine ja toimivad kokkulepped.

Äsja toimunud haridusele pühendatud kultuuripäeval rõhutas emeritprofessor Ülo Vooglaid kogukonna rolli inimese harituse kujunemisel tuues välja lausa ehmatava osakaalu kooli- ja lasteaiahariduse osas inimese kogu hariduses — kõigest 10%. Niisiis tuleb meil koolis anda endast parim, et see 10% oleks võimalikult heaks suunanäitajaks ja arenguvõimalusi pakkuvaks osaks, kuid lapse parima hariduse kujundamisel on tähtis, et kogu inimest ümbritsev annaks oma panuse sarnaseid põhimõtteid järgides.

Arengukavas on üsna suur osa pühendatud põhiväärtustele, mis on aluseks, et üldse oleks arengu sobiv keskkond. Need põhi-väärtused — kasvõi üksteisesse austusega suhtumine, ausus jne on ühest küljest kõige lihtsam os. Ilmselt pole kedagi, kes leiaks, et need pole tähtsad või et ta sooviks oma lapsele hoopis teisi väärtusi, samas saab neid kinnistada ja muuta inimesele omaseks vaid ise neid samu põhimõtteid järgides.

Oluliseks ja keskseks märksõnaks arengukava ja õppekava puhul on loomulikult areng. Kuidas kujundada õpilastele sobiv arengukeskkond. Kooli poolt on oluline leida need suundumused, milleks meie koolil ja meid ümbritseval keskkonnal on kõige rohkem eeldusi, kus me saaks tekitada parema arengukeskkonna kui teistes koolides. Aastate jooksul on kujunenud meie tugipunktideks kohalik kultuur ja loodus, nende tähelepanus hoidmine jätkub ka edaspidi.

Sama tähtis on leida viisid, kuidas iga laps saaks arendada just enda tugevaid külgi, mida ta kõige rohkem sooviks. Siin oleme võtnud ette ambitsioonika soovi arvestada õpilase andeid ja kutsumust ka mõnede tundide osas tunnijaotusplaanis, nii et ühel õpilasel võib olla näiteks üks matemaatikatund nädalas rohkem kui teistel ning teisel hoopis kirjandus. Selle soovi tegelikku plaani vormimine annaks võimaluse rakendada senisest suurema tugevusega meie võimalust (tänu meie väikseusele) olla paindlik ja tegeleda õpilasega individuaalselt.

Õppeaine, mille mahtu kavandame suurendada kõigile õpilastele, on inglise keel. Põhjendusena, et anda meie õpilastele ühes aines nn edumaa ning hea inglise keele oskus annab eeliseid igale õpilasele olenemata, mis valdkonna või kooli ta edaspidi valib.

Need olid vaid mõned mõtted tekkivast arengukavast ja õppekava üldosast. Muidugi tuleb arvestada, et praegu seatud eesmärkide ni jõudmine võtab aega ja on küsimusi, mis on keerulisemad ja veelgi aeganõudvamad. Peamine praeguse arengu- ja õppekavatöö juures on ehk see, et toimub tõesti sisuline arutelu ja on näha et protsessi vedamine jätkub stabiilselt, läbi konkreetsete eesmärkide helgemale tulevikule suunatud võtmes.